

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL VYRIAUSYBĖS 2017 M. KOVO 1 D. NUTARIMO NR. 149 „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO“ PAKEITIMO**

PROJEKTO (toliau – Projektas)

(TAP-21-217; TAIS Nr.: 21-20732)

2021-03-15 Nr. NV-464

Vilnius

Projekto rengėjas: Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau - ŠMSM).

Projekto tikslai:

- 1) patvirtinti Prioritetinių studijų kryptių, studijų programų grupių ar studijų programų, kuriose studijuojantiems studentams gali būti mokamos tikslinės stipendijos, nustatymo ir tikslinių stipendijų skyrimo ir administravimo tvarkos aprašą (toliau – Aprašas);
- 2) patikslinti Paramos aukštųjų mokyklų studentams teikimo tvarkos aprašą (toliau – Paramos teikimo aprašas).

Dabartinė situacija. Mokslo ir studijų įstatymo 82 str. 10¹ d. nustatyta, kad studentams, įstojusiems į Vyriausybės nustatytų prioritetinių studijų kryptių, studijų programų grupių ar studijų programų (toliau visos kartu – prioritetinės programos) valstybės finansuojamas studijų vietas ar nefinansuojamas studijų vietas su studijų stipendija, iš valstybės biudžeto lėšų gali būti mokamos tikslinės stipendijos. Šios įstatymo nuostatos įsigaliojo 2021 m. sausio 1 d., tačiau jų įgyvendinamieji teisės aktai iki šiol nebuvo priimti.

Šiuo metu tikslinės skatinamosios stipendijos mokamos remiantis Paramos teikimo aprašu, kuriame nustatyta, kad tokios stipendijos gali būti skiriamos valstybinių aukštųjų mokyklų studentams, studijuojantiems valstybės finansuojamose studijų vietose:

- pagal pirmosios pakopos, vientisųjų studijų ir antrosios pakopos visuomenės saugumo studijų krypties studijų programas, jūrų technologijos studijų krypties jūrų laivavedybos studijų programą ir jūrų inžinerijos studijų krypties laivų energetinių įrenginių eksploatavimo studijų programą;
- pagal pirmosios pakopos ir (ar) antrosios pakopos studijų programas, susijusias su veikla žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose, pirmame kurse. Šios stipendijos yra skiriamos iš Žemės ūkio ministerijai (pagal studijų programas, susijusias su veikla žemės ūkio sektoriuje) ir Aplinkos ministerijai (pagal studijų programas, susijusias su veikla miškininkystės sektoriuje) skirtų valstybės biudžeto asignavimų;
- pagal pirmosios pakopos ir (ar) antrosios pakopos inžinerijos mokslų studijų kryptių grupės studijų programas, informatikos mokslų studijų kryptių grupės studijų programas ir matematikos mokslų studijų kryptių grupės studijų programas, susijusias su aukštos pridėtinės vertės sektoriais ir skirtas regionų investiciniam patrauklumui didinti. Stipendijos yra skiriamos iš Ekonomikos ir inovacijų ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų.

Projekto esmė. Projektu siūloma:

- 1) pakeisti Paramos teikimo aprašą (išdėstant jį nauja redakcija), atsisakant nuostatų, reglamentuojančių tikslinių stipendijų mokėjimą bei patikslinant nutarime vartojamas sąvokas.
- 2) Patvirtinti Aprašą, kuriuo reglamentuojama prioritetinių programų, kuriose studijuojantiems Lietuvos aukštųjų mokyklų studentams gali būti mokamos tikslinės stipendijos, nustatymo ir

studentų, kuriems gali būti mokamos tikslinės stipendijos, skaičiaus, tikslinių stipendijų dydžio nustatymo, jų skyrimo ir išmokėjimo tvarka. Apraše nustatoma, kad:

- Prioritetinės programos, kuriose studijuojantiems studentams gali būti mokamos tikslinės stipendijos, – tai Vyriausybės tvirtinamos studijų kryptys, studijų programų grupės ar studijų programos, kurios svarbios atitinkamo sektoriaus plėtrai, jose nustatytas ar prognozuojamas aukštos kvalifikacijos specialistų trūkumas, todėl reikalingas papildomas studijuojančių asmenų skatinimas.
  - Tikslines stipendijas skiria ir administruoja Valstybinis studijų fondas (toliau – Fondas).
  - Tikslinės stipendijos skiriamos iš ministerijoms skirtų valstybės biudžeto asignavimų ir (arba) kitų teisėtai gautų lėšų.
  - Tikslinės stipendijos dydis – 5,5 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI), t. y., 220 Eur per mėnesį.
  - Tikslines stipendijas gali gauti tik prioritetinių programų valstybės finansuojamose studijų vietose ar nefinansuojamose studijų vietose su studijų stipendijomis studijuojantys studentai, neturintys akademinio skolinio.
  - Ministerijos iki kiekvienų metų kovo 20 d. (nuo 2022 m. sausio 1 d. – iki vasario 1 d.) pateikia ŠMSM siūlymus dėl prioritetinių programų. Šiuos pasiūlymus svarsto švietimo, mokslo ir sporto ministro sudaryta komisija (toliau – Komisija), kurią sudaro ŠMSM viceministras, atsakingas už aukštojo mokslo sritį (Komisijos pirmininkas), 2 Trišalės tarybos nariai, 1 Vyriausybės komisijos nacionalinių žmoniškųjų išteklių stebėsenai koordinuoti atstovas, 1 Vyriausybės strateginės analizės centro atstovas ir 1 Fondo atstovas. Komisija, atsižvelgdama į pateiktus tikslinių stipendijų skyrimo poreikius bei jų pagrindimą, Nacionalinės žmoniškųjų išteklių stebėsenos informaciją, Vyriausybės nustatytas prioritetines mokslo tiriamosios ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų raidos kryptis ir jų prioritetus bei valstybės finansines galimybes, parengia siūlymus dėl trumposios pakopos, pirmosios pakopos, antrosios pakopos ir vientisųjų studijų prioritetinių programų, į kurias įstojusiems studentams gali būti mokamos tikslinės stipendijos. ŠMSM šių siūlymų pagrindu iki kovo 25 d. (nuo 2022 m. sausio 1 d. – iki kovo 1 d.) parengia ir pateikia Vyriausybei nutarimo projektą prioritetinių programų, į kurias įstojusiems studentams gali būti mokamos tikslinės stipendijos, nustatymo.
  - Trumposios pakopos, pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų studentų, kurie turi teisę gauti tikslinę stipendiją, atranką vykdo švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota organizuoti ir atlikti bendrąjį stojančiųjų priėmimą į aukštąsias mokyklas institucija (toliau – Įgaliota institucija). Antrosios pakopos studentų atranką vykdo aukštosios mokyklos.
- 3) Nustatyti, kad tikslinės skatinamosios stipendijos, paskirtos vadovaujantis Paramos teikimo aprašu iki Projekto įsigaliojimo, mokamos pagal iki tol galiojusią tvarką.

ŠMSM teigimu, lėšų poreikis ir galimybės skirti tikslines stipendijas 2021 m. priklausys nuo ministerijų pateiktų siūlymų. Skaičiuojant, kad kasmet tokios stipendijos būtų skiriamos 10 studijų programų studentams po 10 studentų kiekvienoje (t. y., 100 studentų), lėšų poreikis 2021 m. būtų 88 000 Eur, 2022-2024 m. papildomai po 264 000 Eur, 2025 m. – 176 000 Eur (viso 2021-2025 m. – 4 224 000 Eur).

Patvirtinus Aprašą, tikslinės stipendijos studentams galėtų būti pradėtos mokėti nuo 2021 m. rudens semestro. Tam Vyriausybė iki 2021 m. balandžio 2 d. turėtų patvirtinti Prioritetinių studijų kryptų, studijų programų grupių ar studijų programų, į kurias įstojusiems studentams gali būti mokamos tikslinės stipendijos, sąrašą.

Numatoma nauda: tikėtina, kad Projekto įgyvendinimas padės padidinti motyvuotų, aukštesnius pasiekimus turinčių absolventų trauką į studijų programas, rengiančias valstybei reikalingų

specialistus, sudarys palankesnes sąlygas studijoms asmenims iš socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių, sudarys palankesnes sąlygas studentams daugiau laiko skirti studijoms.

Atitiktis Vyriausybės programai: Projektas tiesiogiai Vyriausybės programos neįgyvendina, tačiau susijęs su 54.4 iniciatyva dėl prieinamumo visiems studentams užtikrinančios studijų sistemos sukūrimo.

Derinimas: Nutarimo projektas buvo derintas su visomis ministerijomis, Trišale taryba, Vyriausybės komisija nacionalinei žmogiškųjų išteklių stebėsenai koordinuoti, Vyriausybės strateginės analizės centru, Lietuvos universitetų rektorių konferencija, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija, Fondu, Lietuvos aukštųjų mokyklų bendrajam priėmimui organizuoti asociacija, aukštosiomis mokyklomis, Lietuvos studentų sąjunga, Vilniaus universiteto Studentų atstovybė. Pateiktos pastabos ir siūlymai, į kuriuos neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, yra aptarti derinimo pažymoje. Atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos pastabą Nutarimo projektas papildomai išsiųstas derinti Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai. Projektas aptartas 2021 m. kovo 15 d. vykusiame ministerijų, universitetų, kolegijų atstovų susitikime, kurio metu buvo nutarta parengti galimas įstatyminių nuostatų įgyvendinimo alternatyvas ir remiantis jomis koreguoti Projektą.

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlytume *grąžinti projektą rengėjams tobulinti* įvertinant 2021 m. kovo 15 d. pasitarimo metu aptartus siūlymus bei Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadoje Nr. NV-462 pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Taip pat teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

- 1) Kelia abejonių Aprašu nustatytos tikslinės stipendijos dydis (5,5 BSI, t.y., 220 Eur per mėnesį). Kaip teigiama Projekto lydimajame rašte, toks dydis nustatytas atsižvelgiant į studentų studijų metu patiriamų išlaidų dydį ir jų struktūrą, tačiau tuo pačiu pažymima, kad vidutinės studentų išlaidos 2019 m. sudarė 500 Eur, o minimalus vartojimo poreikių dydis yra 260 Eur. Akivaizdu, kad nustatytas tikslinės stipendijos dydis nekompensuotų studentų patiriamų išlaidų, todėl deklaruojamas siekis motyvuoti studentus nenutraukti studijų ir sieti savo tolimesnę karjerą su pasirinktomis studijomis yra neatliepiamas. Tokio tikslinės stipendijos dydžio nepagrindžia ir argumentas, kad jis pasirinktas atsižvelgiant į kitas šiuo metu mokamas stipendijas studentams, nes didžioji dalis nurodytų dydžių nesietini su šiuo Projektu siūlomais pakeitimais. Pastebėtina, kad panašią pastabą teikė ir Vilniaus universitetas, siūlydamas suvienodinti tikslinės stipendijos dydį su socialinės stipendijos dydžiu (6,5 BSI, t. y., 260 Eur) bei minimaliu vartojimo poreikių dydžiu.
- 2) Pritariame Ekonomikos ir inovacijų ministerijos (toliau – EIM) pateiktai pastabai, kad nėra aiški Aprašo 12-18 p. nurodytos Komisijos veiklos paskirtis. Apraše numatyta, jog siūlymus dėl prioritetinių programų teikia ministerijos, šalia kitų kriterijų atsižvelgdamos į savo turimus išteklius. Susidaro įspūdis, kad tokiu atveju Komisija turės tik patvirtinti ministerijų pateiktus siūlymus, nes jokių instrumentų pakeisti ministerijų sprendimus ji neturės. Dėl šios priežasties lieka aktualūs Energetikos ministerijos ir EIM pateikti siūlymai tikslinėms stipendijoms skirtus asignavimus skirti vienai institucijai (pvz., ŠMSM), tokiu būdu sudarant konkurenciją tarp skirtingų ministerijų pasiūlymų, kuriuos ir turėtų įvertinti Komisija.
- 3) Aprašo 19 p. nurodoma, kad švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu tvirtinamas antrosios pakopos studentų, kuriems gali būti mokamos tikslinės stipendijos, skaičius pagal prioritetines programas ir aukštąsias mokyklas. Svarstyтина, ar toks stipendijų skyrimas konkrečiai aukštajai mokyklai nesukels abejonių dėl šių sprendimų skaidrumo.
- 4) Aprašo 34 p. nurodyta, kad jei einamojo semestro metu aukštosios mokyklos trumposios pakopos, pirmosios pakopos ar vientisųjų studijų studentams tikslinės stipendijos mokėjimas yra nutraukiamas, aukštoji mokykla atrenka ir pateikia informaciją apie kitas tos pačios prioritetinės programos studentus, kuriems siūlo skirti tikslinę stipendiją. Kyla abejonių, kodėl šiuo atveju

studentai yra atrenkami tik iš konkrečios aukštosios mokyklos, o ne iš visų prioritetinės programos studentų. Svarstyti, ar atrinkdama studentus stipendijai gauti Įgaliota institucija negalėtų sudaryti ir rezervinio studentų sąrašo, kurie galėtų pretenduoti į tikslines stipendijas tokiu atveju.

- 5) Lieka aktuali EIM pateikta pastaba dėl tarpdisciplininių studijų programų, kurios rengia skirtingų ministerijų atsakomybės sričių specialistus. Kuri ministerija turėtų siūlyti šias programas kaip prioritetines ir, atitinkamai, finansuoti tikslines stipendijas šių programų studentams? (Pastaba iš dalies susijusi su šioje pažymoje pateikta 2 pastaba)
- 6) Siūlytina papildomai įvertinti Vilniaus universiteto pastabą, kad siūlymus dėl prioritetinių studijų programų galėtų teikti ne tik ministerijos, bet ir kitos suinteresuotos grupės (pvz., verslo asociacijos, studentų organizacijos, aukštosios mokyklos).
- 7) Kyla klausimas, ar ir toliau liks galioti parama pedagogikos programų studentams (skiriama remiantis Paramos skyrimo pirmosios pakopos pedagogikos krypties studijų programų, kurias baigus suteikiama pedagogo kvalifikacija, studentams, pirmosios pakopos ne pedagogikos krypties studijų programų studentams, greta studijuojantiems pedagogikos studijų modulį, ir pedagoginių profesinių studijų programų studentams tvarkos aprašu). Nors šios išmokos įvardintos kaip parama, tačiau jos atitinka visus tikslinės stipendijos požymius, nurodytus Apraše, tad svarstyti, ar jos taip pat negalėtų būti skiriamos tokiu pačiu principu.
- 8) Lieka aktuali Teisingumo ministerijos pastaba, kad niekur nėra reglamentuota, kaip nustatomi valstybės ūkinės, socialinės, kultūrinės ir regioninės plėtros poreikiai. Derinimo pažymoje pateiktas paaiškinimas, kad tokia nuostata reglamentuota Mokslo ir studijų įstatyme, nėra pakankama. Visgi atkreiptinas dėmesys, kad valstybės ūkinės, socialinės, kultūrinės ir regioninės plėtros poreikių nustatymas nėra vien tik ŠMSM atsakomybė, tad šio reglamentavimo detalizavimas neturėtų būti pavestas išimtinai šios ministerijos atsakomybei.

Socialinės politikos grupės patarėja

Nijolė Putrienė

